

Katja Åhman, Pilvi Kauppila

Huolen puheeksi ottamisen tilanteet vanhempien näkökulmasta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

8.5.2022

Tekijä	Katja Ähman ja Pilvi Kauppila
Otsikko	Huolen puheeksi ottamisen tilanteet vanhempien näkökulmasta
Sivumäärä	27 sivua + 2 liitettä
Aika	22.4.2022
Tutkinto	Sosionomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	Lehtori Katja Ihamäki Lehtori Mai Salmenkangas

Opinnäytetyön aiheena on varhaiskasvatuksessa toteutetut huolen puheeksi ottamisen tilanteet vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyössä kuvataan huolen puheeksi ottamisen menetelmää eri vaiheineen ja tarkastellaan, miten lasten vanhemmat kokevat tilanteet.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Pilke-päiväkodeille tietoa vanhempien näkemyksistä Pilke-päiväkodeissa toteutuneista huolen puheeksi ottamisen tilanteista; mitkä tekijät tekevät vanhempien kokemuksen mukaan huolen puheeksi ottamisen tilanteista onnistuneen ja mitkä työntekijän teot tai sanomiset heidän mielestään olivat tärkeitä. Opinnäytetyössä selvitetään myös, miten huolen puheeksi ottamisen tilanteita voisi kehittää, jotta ne vastaisivat paremmin vanhempien toiveisiin ja tarpeisiin.

Opinnäytetyömme teoreettiset lähtökohdat ovat huolen puheeksi ottaminen, kasvatusyhteistyö sekä dialogisuus. Näitä esitellään tarkemmin luvussa kaksi ja kolme.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin internetissä järjestettävässä kyselytutkimuksessa, johon linkki ja salasana jaettiin Pilke-päiväkotien asiakasperheille päiväkotien eteisessä. Aineisto analysoitiin teemoitteluanalyysillä, jonka jälkeen vanhemmilta saatuja vastauksia tarkkailtiin ja verrattiin teoretietoon huolen puheeksi ottamisen onnistumisesta.

Kyselyyn vastanneet vanhemmat kokivat huolen puheeksi ottamisen tilanteiden vaikutukset kasvatusyhteistyölle lähes täysin positiivisina, ja vanhemmat olivat tyytyväisiä huolen puheeksi ottamisen tilanteisiin ja varhaiskasvattajan toimintaan niissä.

Huolen puheeksi ottamisen menetelmällä on varhaiskasvatuksessa keskeinen rooli lasten kanssa tehtävässä ennaltaehkäisevässä työssä, ja yksi sen hyvistä puolista on, että huolta kokevan varhaiskasvattajan ei tarvitse olla varma huoleen johtaneista syistä, vaan huoli voi pohjautua myös varhaiskasvattajan intuitiiviseen tai subjektiiviseen kokemukseen lapsen hyvinvoinnista tai tilanteesta. Varhaiskasvattajan ei tarvitse hallita kaikkia perheitä tukevia palvelukanavia, vaan huolta pyritään pohtimaan ja ratkaisemaan yhdessä vanhempien kanssa dialogisessa vuoropuhelussa, jonka tavoitteena on toimia kasvatusyhteistyössä siten, että huoli vähenee tai loppuu.

Avainsanat	Vanhempien näkemykset, huolen puheeksi ottaminen, kasvatusyhteistyö, kehittämistyö, varhaiskasvatus
------------	---

Author	Katja Åhman and Pilvi Kauppila
Title	Parents Views of Bringing Up One`s Worries
Number of Pages	27 pages + 2 appendices
Date	22.4.2022
Degree	Bachelor of Social services
Degree Programme	Degree Programme in Social Services
Instructors	Katja Ihamäki, Lecturer Mai Salmenkangas, Lecturer
<p>The theme of this thesis is to provide information from parental view of bringing up one`s worries in early childhood daycare. Thesis describes the stages of bringing up one`s worries and describes how parents experience these situations.</p> <p>The aim of this thesis is, to provide information to PILKE daycare about parental views of bringing up one`s worries; which things made these situations successful, and which things were important according to parents. The thesis also made clear what the development targets are, according to parental descriptions of bringing up one`s worries.</p> <p>The theoretical basis of the thesis is described in chapters 2 and 3, bringing up one`s worries, early childhood education and care partnership and dialogical interaction.</p> <p>In this thesis we shared a link and password to PILKE daycare, to an electric questionnaire. The material from this questionnaire was analyzed by theme analysis, and the answers were compared to theoretical knowledge. Answering to this questionnaire was voluntary. The parents who answered, had experienced that the impact of these situations when bringing up one`s worries was impacting nearly completely positive in early childhood education and care partnership, and they were satisfied of how the daycare professionals worked in these situations.</p> <p>Bringing up one`s worries method has a significant preventive role in working with children, when it comes to early childhood professionals. This worry itself can be based on their intuitive or subjective experience about child`s wellbeing and situation. The early childhood daycare professionals does not need to know all the service channels that supports families, but they can work together with families, and aim to reduce worries by dialogical interaction. The aim of this dialogical interaction is to lessen these worries or even to stop them.</p>	
Keywords	Parents Views, Taking up one`s worries, early childhood education and care partnership, development targets, early daycare

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Huoli puheeksi.....	3
3 Dialogisuus.....	6
4 Aiempia tutkimuksia huolen puheeksi ottamisen tilanteista.....	8
5 Opinnäytetyön toteutustapa ja eettiset periaatteet.....	9
5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	9
5.2 Kyselytutkimuksen toteuttaminen.....	9
5.3 Opinnäytetyön aikataulu, raportointi ja julkistaminen.....	11
6 Työelämäkumppani.....	11
7 Varhaiskasvatussuunnitelma.....	12
8 Aineiston analyysi.....	13
9 Tulokset.....	17
10 Johtopäätökset.....	24
Lähteet.....	27

Liitteet

Liite 1. Saatekirje vanhemmille

Liite 2. Kyselylomake

1 Johdanto

Päivähoidossa oleva lapsi viettää suuren osan valvellaoloajastaan päiväkodissa saaden varhaiskasvatusta, jonka toiminnan perustana on lapsen kasvun, kehityksen sekä hyvinvoinnin turvaaminen. Lasten päivähoito on pääosin yhteiskunnan varoista rahoitettava kuntien velvollisuutena toteutettava peruspalvelu, ja sen asiakkaina ovat sekä vanhemmat että erityisesti lapset (Varhaiskasvatustalaki 540/2018 §5.)

Vuonna 2020 varhaiskasvatukseen osallistui kaikkiaan 245255 lasta, joka vastaa noin 77 prosenttia 1–6 –vuotiaista lapsista (THL 2022.) Huolen puheeksi ottaminen koskee vähintään niitä lapsia, joille tulee yleinen tuki, tehostettu tuki tai erityinen tuki, lisäksi kaikki muut huolenaiheet, joita lapsen hyvinvointiin voi kuulua, ihan vanhemmuuden tukemisesta lähtien. Pyrkimys on, että pienikin huoli huomioidaan ja lapselle tai perheelle toteutuisi mahdollisimman oikea-aikaisesti varhainen tuki. Suuri osa päivähoitoikäisten lasten vanhemmista päätyy jossain vaiheessa varhaiskasvatuksen asiakkuutta keskusteluun, jossa otetaan huoli puheeksi.

Varhaiskasvatuksella on lakeihin ja asetuksiin perustuen monta tehtävää, yksi niistä vanhempien tukeminen. Varhaiskasvatustalaki määrittelee yhdeksi varhaiskasvatuksen tavoitteiksi “toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.” (Varhaiskasvatustalaki 540/2018). Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan “Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatussyhteistyötä” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 34.)

Huolen puheeksi ottamisen tilanteita on valtaosin tutkittu ammattilaisten, kuten neuvolan terveydenhoitajan, opettajien, varhaiskasvattajien näkökulmasta, mutta vanhempien näkökulmaa on tutkittu vain vähän.

Opinnäytetyössämme tarkastelemme huolen puheeksi otton tilanteita vanhempien näkökulmasta. Huolen puheeksi ottaminen on tilanne, jossa varhaiskasvatuksessa on herännyt huoli lapsesta tai perheestä. Noussut huoli voi olla erilaista, esimerkiksi lapsen kasvuun tai kehitykseen liittyvää ja varhaiskasvatuksessa asialle halutaan yhteisellä toiminnalla vanhempien kanssa saada parempi suunta, huoli lievenemään tai jopa kokonaan

loppumaan. Huolen puheeksi ottaminen voi tapahtua myös vanhempien suunnasta, ja varhaiskasvatuksen tulee vanhempien kanssa tällöin yhteistyössä toimia huolen suhteen.

Huolen puheeksi ottamiselle on tehty paljon oppaita ja materiaalia, miten siihen voi valmistautua ja sitä on tutkittu paljon ammattilaisen näkökulmasta. Kuitenkin huolen puheeksi ottamisessa keskiössä on perhe, eli lapsi joka käy päivähoidossa ja hänen vanhempansa, joiden päätehtävä lapsen kasvatusta ja huoltaminen on. Näin ollen vanhempien näkemykset ovat tärkeitä.

Huolen puheeksi ottaminen koetaan varhaiskasvatuksessa haastavana tehtävänä, koska ollaan epävarmoja ja pelätään vanhempien reaktioita, tämän olemme kuulleet lukuisilta varhaiskasvatuksen työntekijöiltä omien työvuosiemme aikana varhaiskasvatuksen piirissä. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan riittävän varhaisista tuen tarpeen tunnistamista, mutta puheen ottamisen oikealle hetkelle ei ole yhtä oikeaa vastausta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Koemme, että vanhempien näkemysten esiin tuominen on tärkeää, jotta varhaiskasvatuksessa voidaan kehittää huolen puheeksi ottamisen tilanteiden toimintatapoja paremmaksi ja näin parantaa kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä ja edesauttaa lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumista.

Opinnäytetyömme tuo varhaiskasvatuksen työhön Pilke-päiväkodeille tietoa vanhempien näkemyksistä huolen puheeksi ottamisen tilanteista. Vanhempien näkemyksillä voidaan huolen puheeksi ottamisen tilanteita kehittää vastaamaan paremmin vanhempien toiveisiin ja lisäksi ne toimivat myös varhaiskasvatukselle tärkeinä ja hyödyllisinä työkaluina. Vanhempien kokemus vaikuttamismahdollisuuksistaan oman lapsensa kehitykseen ja kasvuun voidaan toteuttaa huomioimalla vanhempien kokemukset, toiveet ja ajatukset (Kaskela & Kekkonen 2011: 36.) Esittelemme työelämäkumppanimme PILKE päiväkodit ja heidän toimintaperiaatteitaan. Huolen puheeksi ottamisen vaiheet eli ennakointivaihe, vaikutukset varhaisen puuttumisen muodossa sekä kuinka huolen puheeksi ottaminen käytännössä tapahtuu, esitellään myös.

Toteutimme kyselytutkimuksen tarkoituksenaamme selvittää, millaisia näkemyksiä varhaiskasvatuksen asiakasperheiden vanhemmilla on huolen puheeksi ottamisen keskusteluista. Tavoitteenamme oli uuden tiedon tuottaminen ammatillisen kehittämisen tarpeisiin Pilke päiväkodit OY:lle, jolle aihe oli tarpeellinen ja merkityksellinen oman toimintansa kehittämiseksi yhteistyötä ja osallisuutta korostavan arvopohjansa mukaiseen suuntaan.

Lisäksi opinnäytetyömme antaa arvokasta tietoa ajatellen varhaiskasvatuksen sosionomin toimenkuvaa, joka on vielä muodostumassa ja vakiintumassa.

2 Huoli puheeksi

Käsitteellä *varhaiskasvatus* tässä työssä tarkoitetaan päivähoitoa, ja *Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla* tarkoitetaan lastentarhanopettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja sekä lastenhoitajia. *Päivähoitoikäisellä* tarkoitetaan tässä tutkimuksessa 0–6 -vuotiasta, alle kouluikäistä lasta. *Vanhemmilla* tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lapsen huoltajia tai huoltajaksi rinnastettavia henkilöitä, jotka ovat lapsen päävastuullisessa huolenpitoroolissa.

Tästä opinnäytetyöstä on hyötyä lapselle siinä mielessä, että vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen vuorovaikutus vaikuttaa lapseenkin, kasvatuskumppanuus kannattelee lasta ja vanhempien on tärkeää voida luottaa kasvattajiin, joiden hoiviin antavat oman lapsensa päivän ajaksi.

Omien työvuosiemme varrella varhaiskasvatuksessa olemme havainneet huolen puheeksi ottamisen yhdeksi haastavimmista tehtävistä sekä omakohtaisesti että eri päiväkodeissa eri kollegojen kanssa käytyjen keskustelujen perusteella he kokevat samoin. Meiltä itseltämme löytyy myös kokemuksia vanhemman roolista, kun varhaiskasvatuksen henkilöstö ottaa huolta puheeksi, ja kokemustemme perusteella olemme sitä mieltä, että huolen puheeksi ottamisen tilanteissa myös vanhempien näkökulmasta on kehittämisen aihetta, joten tällä opinnäytetyöllä on merkitystä myös sille puolelle. Merkitystä lapselle, merkitystä varhaiskasvatuksen ammattilaisille, merkitystä vanhemmille.

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman on laatinut opetushallitus. Päivähoito instituutiona on saanut yhdeksi tehtäväkseen vanhempien tukemisen lasten kasvatustehtävässä, eli valtakunnallisestikin tämä on merkittävä aihe. Varhaisella puuttumisella pyritään ehkäisemään suurempia ongelmia myöhemmin, ja näin ollen tällä opinnäytetyöllä on hyötyä tulevaisuuden kannalta ennaltaehkäisten suurempien tukien tarpeita ja mahdollisesti lastensuojelupalveluiden käytön määrässä myös näkyvät vaikutukset.

Koemme, että mikäli tällä opinnäytetyöllä saamme aikaan sen, että varhaiskasvattajilla madaltuu kynnyks ja pienenee ennakkopelot toteuttaa tällainen huolen puheeksi ottaminen, niin olemme täyttäneet tavoitteemme.

Huolen kokeminen on meille jokaiselle omanlaisensa kokemus, huolen koko ja aihe vaihtelevat. Huoli on voinut olla olemassa jo pidempään tai ilmetä aivan lähiaikoina, huolessa kuitenkin on aina yhteneväistä se, että siinä on kyse siitä, mitä tapahtuu, mikäli huolta ei saada lievenemään, tai poistumaan (Eriksson & Arnkil 2012: 7).

Pieni huoli voi näkyä varhaiskasvatuksen ammattilaisella mieleen nousevana asiana. Pienemmässä huolessa voidaan ajatella varhaiskasvatuksen ammattilaisella olevan vielä mahdollisuuksia vaikuttaa huolen lievenemiseen ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen kaipaavan huoleen helpotusta, ja sen esille tuominen esimerkiksi puhumalla on vielä mahdollista. Huolena voi myös olla suurempaa huolta, jossa omia keinoja huolen vähentämiseen, lievenemiseen ei ole enää jäljellä, ja huoli saattaa tuntua alati kasvavana sekä pitkittyneenä ja toisaalta niinkin suurena, että se vaatii välitöntä apua (Koskimies & Pyhäjoki & Arnkil 2012: 23–24).

Huolen määreessä voi joskus tulla esille käsite akuutista huolesta ja siihen tarvitaan välitöntä puuttumista. Huolen akuutiksi määrittelemisen saattaa johtaa siihen, ettei luottamuksellista suhdetta synny vanhempien ja varhaiskasvatuksen välille (Mönkkönen 2018: 14).

Huolen puheeksi ottamisessa on tärkeää, että huoli ilmaistaan jäsenytneesti ja selkeästi, sillä muotoilulla voidaan vaikuttaa siihen, miten yhteistyö ja keskustelu alkaa sujua. Puheeksi ottamisen ennakointi on siis ensiarvoisen tärkeää ja keskeisin osuus, siitä käytetään vaiheena nimeä huolen puheeksi ottamisen ennakointi. Tämän ennakkoinnin kautta voidaan keskustelu saattaa alulle etenemään kohti huolen puheeksi otolla tavoiteltavaa päämäärää, eli huolen lievenemistä tai jopa poistumista. (Eriksson & Arnkil 2012: 28).

Varhaiskasvatuksessa huolen herätessä asia tulee tuoda vanhemmille esille avoimen dialogisen keskustelun avulla, luottamuksellisesti. Varhaiskasvatuksen ammattilaisella ja vanhemmilla on molemmilla mahdollisuus tuoda esille ajatuksensa, kokemuksensa ja näkemyksensä, jokaisen tulee saada äänensä kuuluviin (Eriksson & Arnkil 2012: 12).

Huolen puheeksi oton päämääränä on tukea ja edistää lapsen kehitystä ja hyvinvointia, tärkeää on myös nostaa esille voimavaroja, joita jokaisessa perheessä ja lapsessa on. Tilannetta, eli huolta ja sen lievenemistä halutaan saada eteenpäin, luoda varhaiskasvatuksen ja vanhempien välille yhteen hiileen puhaltamisen tunne, jos vain keskitytään siihen, ettei nosteta esille vahvuuksia ja tai tunteita siitä, että jokaisessa perheessä ja lapsessa vahvuuksia löytyy, voi olla vaikeaa saada tilannetta etenemään ja yhteistyötä syntymään. (Eriksson & Arnkil 2012: 29).

Aina, kun ollaan vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa, välittyy tilanteessa muutakin kuin pelkkä puhe. Ilmeet ja eleet ovat suurena osana näitä kanssakäymisiä, ja luovat osansa siihen, eteneekö tilanne, vai voiko jopa edellä mainituilla olla vuorovaikutus tilannetta estävä merkitys. (Eriksson & Arnkil 2012: 14)

Varhainen puuttuminen on tärkeää ja tehokasta, sillä varhaisella puuttumisella voidaan ehkäistä huolen moninaistumista, ja varhaisen puuttumisen kautta huoleen on vielä mahdollista puuttua monin keinoin. Huolen puheeksi otto on varhaista puuttumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 54).

Jos tilanne on päässyt jo pitkään jatkumaan, on siihen puuttuminen työläämpää, haitat ovat huomattavasti isompia ja niiden selvittäminen vaatii paljon enemmän resursseja. (Helminen 2017: 130.)

Varhaista puuttumista tukee ja määrää myös laki, sosiaalihuoltolaki määrittää osaltaan sen, että palveluihin on mahdollista hakeutua riittävän varhaisessa vaiheessa, eikä vasta silloin kun ongelmat ovat kasaantuneet ja suuria (Sosiaalihuoltolaki, 1301/2014 §33).

Huolen puheeksi ottamisen tilanteissa sovitaan päämäärät, joita kohti yhdessä suunnitelmallisesti edetään, sovittujen tukitoimien ja muotojen osuus vaikuttavat lapsen toimintaan. Muutoksia voidaan nähdä lapsen arjessa esimerkiksi osallisuutena toiminnassa, tai lapsen käytös, joka on saattanut olla haasteellista, on saattanut lieventyä. Kun huoli otetaan puheeksi, huolen seuranta, ja arviointi uudelleen ovat tärkeässä roolissa, niiden läpikäyminen ja arviointi on tärkeää tasaisin väliajoin. Näissä tilanteissa tulee varmistaa varhaiskasvatuksen, vanhempien ja lapsen äänen kuuluminen, tärkeää on lapselle ja perheelle kertoa myönteistä palautetta ja edistymisen, eritoten tulee tuoda esille huolen lieveneminen. Jos seurannassa ja arvioinnissa arvioidaan, että tilanne on edennyt, huoli lievennyt, on edelleen tärkeää olla valmiudet sopia siitä, miten edetään, mikäli tilanteeseen tulee muutoksia tai huoli nousee esille. (Huoli puheeksi 2005: 39).

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien sekä kasvatuksen ammattilaisten tietoisesti tapahtuvaa sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen yhteisten tavoitteiden hyväksi. (Lämsä 2013: 50.) Kun vanhemmat eivät jostain syystä osaa tai jaksa tukea riittävästi lastaan, varhaiskasvatuksen vastuu kasvatuskumppanuudesta korostuu. Mikäli kasvatuskumppanuus ei toimi, lapsella on vaara jäädä kehitysyhteisöjen välitiloihin ilman aitoa kohtaamista ja tukea. (Rimpelä 2003:32).

3 Dialogisuus

Meistä jokainen muodostaa asioista omanlaisensa kuvan, käsityksen ja ajatuksen, omien käsitysten ja ajatusten avartaminen ja lisääminen toista kuunnellen luo mahdollisuuden avartaa ja rikastuttaa omia ajatuksia ja näkemyksiä.

Jotta tähän on mahdollisuus, tulee toista kuunnella, käydä vuoropuhelua, eli dialogia, dialogissa jokainen ihminen nähdään omana itsenään, aitona yksilönä, omine ajatuksineen, näkemyksineen ja kokemuksineen, dialogia tapahtuu aina suhteessa toisiin ihmisiin, osansa siinä on ihmisen tunteilla, puheella ja eleillä, dialogia tapahtuu myös ihmisen siltä, nämä kaikki muodostavat dialogista kokonaisvaltaista (Erikson & Arnkil 2012: 37).

Vastavuoroisuus on iso elementti dialogisuudessa, elementti, joka mahdollistaa sen, että kaikilla osapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten vuorovaikutus etenee, tai mitä sen sisältö on, dialogissa ei koskaan edetä siten, että vain toinen asettaa ehtoja tai määrää, miten tilanne etenee (Mönkkönen 2007: 87). Dialogissa toinen tulee kohdata arvokkaana, kunnioittavasti ja omana itsenään, dialogi ei edellytä, että asioista ollaan samaa mieltä (Nivala & Ryyänen 2019: 111).

Jokaiselle meistä saattavat tietyt sanat merkitä aivan toista kuin toiselle, dialogissa tulee ottaa huomioon se, että asioiden merkitys saattaa olla toiselle aivan erilainen, jopa päinvastainen, kuin sinulle itsellesi, dialogissa tulee olla täten sensitiivinen ja huomioitava sanojen sosiaalinen merkitys (Mönkkönen 2007: 91).

Dialogisessa kohtaamisessa saattaa piillä mahdollisuudet tukea ihmistä, toisaalta tilanne saattaa taas olla joskus sellainen, ettei tilanne etene toivotulla tavalla, dialoginen kohtaaminen on sosiaalipedagogiikan ydintä (Nivala & Ryyänen 2019 : 163).

Yhteiskunnan tasolla lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaavat varhaiskasvatustuki (540/2018), varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014), ja nämä asiakirjat tavoittelevat eheää kasvupolkua, joka edistää lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Tavoitteen toteutumista varten tarvitaan keskinäistä yhteistyötä vanhempien sekä kasvatus- ja opetushenkilöstön välille (Karikoski & Tiilikka 2011: 78.)

Joskus mikäli luottamuksellista suhdetta ei ole varhaiskasvatuksen ammattilaisen ja vanhemman välillä, voi vanhempi kokea huolen puheeksi otton tilanteen uhkaavana, vaikka rehellisyys ja avoin tapa tuoda esille huoli olisikin pohjimmainen tarkoitus, voi se aiheut-

taa päinvastaisen reaktion vanhemmassa, tämä voi olla tilanteena haastava. Vuorovaikutus voi tyssätä siihen, koska tilanne koetaan uhkaavana, ja luottamukseen sekä avoimuuteen perustuvaa suhdetta ei synnykään ja tilanne ei vuorovaikutuksellisesti etenekään (Mönkkönen 2007: 89.) Varhaiskasvatuksen ammattilaisella on vastuu vuorovaikutuksesta ja keskustelutilanteen sujumisesta.

Monien asioiden summa vaikuttaa siihen toteutuuko dialogisuus, koskaan sitä ei voi enustaa, jokaisessa dialogisessa mahdollisuudessa on oma roolinsa niin henkilöillä, kuin tilanteilla (Mönkkönen 2017: 94.)

Kiireinen hetki ei ole oikea paikka alkaa rakentamaan pohjaa, jolle hyvä dialoginen vuorovaikutus perustuu, jotta dialogi voi kehittyä ja kasvaa, tulee sille olla jatkumoa (Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil 2012: 43.) Huolen puheeksi otto tilanne pyrkii päämääräsään ratkaisuun, jossa huolta saadaan lievennettyä. Tässä on mahdollisuus käyttää työtapana dialogia, tämä työtapa vaatii kuitenkin tavoitteen asentamista. Tavoitteen määrittäminen voi olla joskus haasteellista, mutta yhdessä toisiaan kuunnelen ja toinen huomioiden tämä on kuitenkin mahdollista. (Eriksson & Arnkil 2012: 37).

Huolen lievenemiseksi on päämääränä saada jokin ratkaisu, dialogisella työtavalla ei tavoitella koskaan sitä, että toinen voi näyttää tai osoittaa olevansa oikeassa, tarkoitus on luoda dialogisuuden kautta uutta ymmärrystä, ja oikeasti kuulla toisen ajatuksia ja mielipiteitä (Huhtanen 2007: 173.) Joskus varhaiskasvatuksen ammattilainen voi myös sanoa ääneen, ettei hänelläkään ole tilanteeseen riittävästi tietoa ja keinoja, jolloin voidaan saada toinen ihminen mukaan, pohtimaan, sekä rakentamaan tilannetta ja sen eteenpäin viemistä, tälle on dialogisessa suhteessa nimi, hämmästyksen hetki, ja tämä on hyvin olennaista dialogin kannalta (Mönkkönen 2017: 94).

Toisen ihmisen kohtaaminen dialogisesti vaatii myös nöyrää asennetta, tällä voidaan ajatella tarkoitettavan sitä, että olet avoin toisen ajatuksille, ja yhteiselle toiminnalle, jokaisen tulisi myös ymmärtää oma keskeneräisyytensä, sekä ettei ole kaikkietävä (Niivala & Ryyänen 2019: 114).

Aika, kasvutila ja dialogiseen suhteeseen panostaminen ovat asioita, jotka vaikuttavat dialogin syntymiseen. Mikään dialoginen suhde ei synny hetkessä, vaan sille pitää antaa tilaa ja aikaa (Törrönen, Hänninen, Jouttimäki, Lehto-Lunden, Salovaara & Veistilä 2016: 161). Huolen puheeksi ottamisen lopputulosta ei voida koskaan enustaa, mutta ennakoinnilla siihen voidaan suuresti vaikuttaa. Jokainen meistä on erilainen yksilö omine

ajatuksineen ja kokemuksineen, samoin meillä jokaisella on omanlaisemme käsitys asioista, elämänhistoria ja kokemukset sekä oikeus omaan mielipiteeseensä. Täydellistä yhteistä ymmärrystä voi olla vaikeaa koskaan saavuttaa sillä edellä mainitut asiat vaikuttavat jokaiseen meistä kuitenkin jossain määrin (Mönkkönen 2007: 94).

4 Aiempia tutkimuksia huolen puheeksi ottamisen tilanteista

Anttila ja Halla-aho (2013) tutkivat Naantalin kahden päiväkodin vanhempien kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta sosiaalian lapsi-, nuoriso- ja perhetyön koulutusohjelman opinnäytetyssään kyselylomakkeella, johon vastasi 66 vanhempaa.

Tavoitteena heidän tutkimuksellaan oli ollut tuottaa varhaiskasvatuksen käyttöön tietoa vanhempien kokemuksista huolen puheeksi ottamisen tilanteista sekä päivähoiton kasvatuskumppanuudesta. Heidän tutkimustulostensa mukaan kyselyyn osallistuneet vanhemmat olivat erittäin tyytyväisiä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä vuorovaikutuksen määrään, kun taas suurimpana haasteena yhteistyön laadukkaalle toteutumiselle koettiin kiireen tuntu ja henkilökunnan vaihtuvuus.

Repo (2015) on Lahden ammattikorkeakoulun sosiaalian koulutusohjelmassa selvittänyt tutkimuksellisessa kehittämishankkeessaan Itä-Helsinkiläisen päiväkodin asiakasperheiden vanhempien kokemuksia sekä ajatuksia huolen puheeksi ottamisen tilanteista. Hän toteutti puolistrukturoidun kyselytutkimuksen sekä lasten vanhemmille että päiväkodin varhaiskasvattajille. Vanhempien osalta vastausprosentti kyselyyn oli 24, ja heidän kokemuksensa huolen puheeksi ottamisesta olivat hyvin myönteisiä.

Niina Vähäuski (2018) toteutti puolistrukturoidun haastattelututkimuksen päivähoitossa olevien lasten vanhempien näkemyksistä huolen puheeksi ottamisesta Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselle. Hän tuotti tietoa, kuinka vanhemmat kokevat huolen puheeksi ottamisen tilanteen, miten määrittävät huolen sekä millaisiin tilanteisiin vanhempien mielestä huolen puheeksi ottaminen liittyy, sekä kehittämiskohteita. Haastatellut kuusi vanhempaa käsittelivät huolta mieluiten tutun kasvattajan kanssa, ja toivoivat varhaista huolen ottamista puheeksi, ja huolen esiin tuomista he kokivat hankaloittavan henkilökunnan vaihtuvuuden sekä lasten päivähoitosta hakemisen hetkellä olevan ruuhkan.

5 Opinnäytetyön toteutustapa ja eettiset periaatteet

5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena tutkimuksena, eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimusmenetelmällä voimme tulkita vanhempien näkemyksiä ja kielellisiä ilmaisuja. Laadullinen tutkimusmenetelmä antaa mahdollisuuden tarkastella vanhempien näkemyksiä, asenteita ja toiveita laajemmin (Vilka 2021: 12). Jotta voisimme päästä tähän, tulee meidän huolehtia siitä, että käytämme harkittua ja tarkoin valittua kohderyhmää, tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksessa olleiden lasten vanhempia, joilla on kokemuksia huolen puheeksi ottamisen tilanteista (Sarajärvi & Tuomi 2017: 72.) Vanhemmat, jotka vastaavat kyselymme ovat kokeneet itse huolen puheeksi oton tilanteen ja sen myötä he voivat tuoda näkemyksiään aiheesta esille. Laadullisen tutkimusmenetelmän aineistonhankintaan voidaan käyttää haastattelua, erilaisista dokumenteista koottua tietoa ja havainnointia sekä kyselyä (Sarajärvi & Tuomi 2017: 62.) Aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselyä, kysely toteutettiin avoimilla kysymyksillä, jotka perustuvat tutkittuun teoriaan.

5.2 Kyselytutkimuksen toteuttaminen

Laadimme kyselyyn etsimämme teorian pohjalta kysymyksiä, joilla pyrimme saamaan selville vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä huolen puheeksi ottamisen tilanteista. Kysymysten avulla pyrimme saamaan esille myös vanhempien toiveita ja mahdollisia keinoja huolen puheeksi ottamisen tilanteiden läpikäymiseen ja kehittämiseen.

Kysely toteutettiin anonymisti internetissä E-lomakkeen välityksellä. Vastaajista ei kerätty mitään tunnistetietoja, ja kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Aineiston keruun ja analysoinnin jälkeen aineisto hävitettiin. Kysely jaettiin Pilke-päiväkoteihin sähköisen kanavan kautta ja Pilke-päiväkodeissa kyselykutsu sekä suora linkki laitettiin päiväkotiryhmien eteisiin vanhempien nähtäville. Kyselyyn vastaaminen tapahtui valmiiseen verkossa olevaan kyselyyn, joka oli suojattu tunnoksella ja salasanalla.

Valitsimme kyselyn toteuttamiseksi verkossa tapahtuvan kyselyn, joka toimii mielestämme nykyaikana hyvin, sillä se on helposti saatavilla älylaitteilla ja lisäksi vastaajille vaivattomampi kuin erillistä palautustoimittamista vaativa paperikysely. Arvelimme myös

verkkovastaamisen ja vaivattomuuden madaltavan kynnystä osallistua kyselyyn. Nykyaikana lähes kaikilla aikuisilla on jonkinlainen älylaite, jolla on mahdollista osallistua kyselyyn. Verkossa toteutettu kysely myös mahdollisti tietoturvasta huolehtimisen säädösten mukaisesti. Kyselyyn vastaaminen oli aikarajoitettua, valitsimme vastausten keräämisajaksi kahden viikon ajanjakson joulukuussa 2021. Kysely toimitettiin Pilke-päiväkotien kaikkiin yksiköihin, joita Suomessa on 180 kappaletta (PILKE päiväkodit 2022). Valitsimme lähettää kyselyn kaikkiin 180 päiväkotiin, sillä tiedossa ei ollut kuinka suuri osa päiväkodinjohtajista oikeasti laittaisi kyselymme jakoon tai kuinka suuri määrä vanhempia lopulta päätyisi vastaamaan kyselyymme. Tavoitteenamme oli saada vähintään 20 vastausta, ja olimme varautuneet myös rajaamaan kysymyksiä pois tietyin ehdoin, mikäli olisi käynyt niin että vastauksia olisi tullut valtavat määrät.

Kyselyn mahdollisuuksia ovat laaja tutkimusaineisto, tiedon saanti asiakaskokemuksista huolen puheeksi ottamisen tilanteista sekä asiakkaiden toiveista ja tarpeista. Lisäksi mahdollisuuksia ovat tutkimusaineiston ja päätelmien levittäminen maanlaajuisesti Pilke-päiväkotien käyttöön, niiden jatkojalostaminen oppaaksi tai posteriksi sekä uusien parempien toimintamallien muokkaaminen varhaiskasvatuksen käyttöön.

Kyselyn heikkouksiksi voidaan ajatella vastaajien suhtautuminen kyselyyn, vastaavatko vain aktiiviset ja asioista piittaavat vanhemmat kyselyyn tai vastaavatko herkemmin ne vanhemmat, joilla on kritisoitavaa. Vastaavatko vanhemmat totuudenmukaisesti? Huomioimme kyselyn toteutuksessa, että kyselyssä on avoimissa kysymyksissä riittävästi kirjoitustilaa ja että kysymysten muotoilu olisi mahdollisimman selkeä väärinymmärrysten välttämiseksi.

Opinnäytetyön kyselyn toteuttamista varten hankimme tutkimusluvan Pilke-päiväkodilta. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja anonyymiä. Kyselyn mukana Pilke-päiväkodeille toimitettiin saatekirje, jossa kerroimme tarkemmin kyselyn tarkoituksesta ja sen käytöstä. Opinnäytetyössämme olemme noudattaneet Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012: 6.) Emme ole keränneet mitään henkilötietoja kyselyyn vastanneilta henkilöiltä. Aineisto hävitettiin aineiston analyysin jälkeen.

5.3 Opinnäytetyön aikataulu, raportointi ja julkistaminen

Kyselyn vastaukset ja opinnäytetyö luovutetaan Pilke-päiväkodeille sähköpostitse, kun opinnäytetyö on hyväksytty. Pandemiatilanteesta riippuen olemme tarjoutuneet käymään Pilke-päiväkodilla kertomassa opinnäytetyöstämme ja sen tuloksista tai videokuvaamaan koosteen, jonka Pilke-päiväkodit voi jakaa päiväkodeihinsa eri puolelle maata.

Pilke-päiväkotien edustajalla oli jo mielessään sopivilla taidoilla varustettu henkilö, joka voisi koostaa opinnäytetyömme tuloksista posterin tai lehtisen, joka Pilke-päiväkodeissa voitaisi sitten laittaa maanlaajuisesti jakoon. Näin Pilke-päiväkodit pääsevät hyödyntämään tuloksia kasvatus- ja hoitotyössään sekä kehittämään omaa toimintaansa edistään varhaiskasvatuksen ja vanhempien keskinäistä luottamusta ja yhteistyötä.

Pilke-päiväkotien edustaja Mirka Laaksonen esitti ajatuksen, että opinnäytetyömme tuloksia voisi käyttää myös tulevaisuudessa enemmän hyödynnettävän ammattinimike varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan muodostamiseen. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaan on suunniteltu lapsen ja perheen sosiaalisen tuen tarpeen arviointi, vanhemmuuden tukeminen sekä tukemisen keinojen kehittäminen ja lisäksi perheiden neuvonta ja ohjaaminen oikeanlaisten palveluiden piiriin tarvittaessa. (Talentia 2022)

6 Työelämäkumppani

Pilkkeen päiväkodit ovat tärkeä osa lapsiperheiden arkea ympäri Suomea aina Helsingistä Rovaniemelle. Pilke-päiväkodit tukevat lasten oppimista ja oivalluksia ikätason mukaisesti, ja lapset pääsevät innostumaan ja harjoittamaan taitojaan monipuolisten aktiviteettien parissa. Pilke-päiväkodit tarjoavat toimintaa eri painotuksilla, esimerkiksi kieliä, taidetta, liikuntaa ja paljon muuta. Pilke-päiväkodit tarjoaa innovatiivista, aktiiviseen oppimiseen ja ammattitaitoiseen opetukseen perustuvaa varhaiskasvatusta ympäri Suomea. Lapsen kanssa, pilkettä silmissä. Pilke-päiväkodit tuottaa monipuolista varhaiskasvatusta ja siihen liittyvää kerhotoimintaa 1–6-vuotiaille lapsille, osassa päiväkodeista järjestetään myös esiopetusta. Toiminnan perustana on valtakunnallinen ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Yhteistyö perustuu avoimeen ja tasavertaiseen vuorovaikutukseen huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä. Huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta. Yhteistyöllä vanhempien kanssa Pilke-päiväkodit tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä monipuolisella ja johdonmukaisella toiminnalla (PILKE päiväkodit

2022.) Pilke-päiväkotien arvoihin kuuluvat muun muassa vanhempien kunnioitus ja tasa-arvoinen kohtelu, sekä ammatillinen ja luottamuksellinen vuorovaikutus henkilöstön ja vanhempien välillä. Lisäksi Pilke-päiväkodeilla on halu kehittää omaa toimintaansa ja mahdollisuuksia levittää tuloksia omissa päiväkodeissaan valtakunnallisesti. Pilke-päiväkotien mukaan lapsen hyvä päiväkotipäivä on keskiössä, ja pohjan yhteistyölle luovoin vuorovaikutus varhaiskasvattajien sekä huoltajien välillä. Luottamus varhaiskasvattajiin heijastuu myös lapseen. (PILKE päiväkodit 2022) Tällaiset asiat tekevät huolen puheeksi ottamisen tilanteiden onnistumisesta merkityksellisen.

Kohderyhmäksi kyselylle valitsimme päiväkodin asiakasperheiden vanhemmat, sillä he ovat juuri näitä Huolen puheeksi ottamisen tilanteita kokevia vanhempia, ja heillä on lapsi tai lapsia varhaiskasvatuksessa.

Valitsimme lähettää kyselyn toimitettavaksi kaikille Suomessa toimiville PILKE päiväkodeille siitä syystä, että työelämäkumppania etsiessämme kuulumme usealta päiväkodinjohtajalta erilaisten kyselyiden vastausprosentin olleen todella pieni. Päiväkoteja Pilkeellä on 180 kappaletta, emmekä voi tietää varmuudella, kuinka suuri osa näiden päiväkotien johtajista on todellisuudessa välittänyt kyselymme varhaiskasvatusryhmien eteisiin. Vastauksia saatiin lopulta yhteensä 20 henkilöltä.

7 Varhaiskasvatussuunnitelma

Suomessa toteutettava varhaiskasvatus pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat varhaiskasvatuslain alaisia ja opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, joka koskee sekä kunnallisia että yksityisiä varhaiskasvatuksen järjestäjiä (Varhaiskasvatuslaki §5.)

Paikalliset kaupunki- ja yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta, ja lisäksi jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa oma, henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa korostuvat juuri hänen taitonsa, tarpeensa ja harjoitusta tarvitsevat asiat.

Lapsen kasvatuksen vastuu on huoltajilla, varhaiskasvatus tukee sekä täydentää tätä kotien kasvatustehtävää (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan huoltajiin on oltava yhteydessä heti, kun varhaiskasvatuksen henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista tai lapsella ilmenee haasteita kehityksessä tai oppimisessa. Huoltajan kanssa keskustellaan tuen tarpeesta, sen saamisen mahdollisuuksista sekä tuen keskeisistä periaatteista. Parhaiten lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 55–56).

Pilke-päiväkodit noudattaa valtakunnallisen ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelmaa. (PILKE päiväkodit)

8 Aineiston analyysi

Laadullinen tutkimus analysoidaan aineiston pilkonnalla ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Aineistosta nousee teemoittelun myötä esille usein toistuvia asioita, jotka ovat tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia (Sarajärvi & Tuomi 2017:79).

Analysoimme ja kuvailemme aineiston kooten vastaukset (n=20) erikseen jokaisen viiden kysymyksen alle. Teemoitteluanalyysin avulla nostimme vastauksista esille usein toistuvia teemoja.

Kysymys 1. Millaiset tekijät saivat huolen puheeksi ottamisen tilanteen onnistuneeksi? Millaiset taas epäonnistuneeksi?

Vastauksista selkeästi eniten nousi seuraavia teemoja: kuunteleminen (4), tuttu hoitaja (4), riittävä aika (3) ja avoimuus (3)

Vastaajat kuvasivat huolen puheeksi ottamisen tilannetta onnistuneeksi tekeviksi tekijöiksi myös yhdessä ratkaisemista ja ratkaisukeskeisyyttä, tasa-arvoista ilmapiiriä, luotamuksellisia välejä, keskustelua, ymmärtämistä, avoimuutta, asioista puhumista oikeilla nimillä, huolen ottaminen tosissaan, empatiaa, kiinnostuneisuutta, kaikkien käsitteiden selittämistä sekä sitä että molemmat vanhemmat oli kutsuttu paikalle.

Epäonnistuneeksi huolen puheeksi ottamisen tilanteen vastaajien mukaan saivat aikaan oman puolen näkemyksen arvottaminen korkeammalle/tärkeämmäksi (4), vanhempien

ohittaminen (2) sekä uhkailu lastensuojeluilmoituksella (2). Lisäksi esille tulivat ajan vähyys, päälle puhuminen, epäilykset vanhempaa/vanhempia kohtaan sekä epämieluisa työntekijä.

H3: *“Kun esitetty huoli otetaan vakavasti ja mahdollisesti heti esitetään ratkaisukeinoja.”*

Kysymys 2. Koitko olevasi tasavertaisessa asemassa päiväkodin henkilökunnan kanssa? Mikä sen sai aikaan?

Tasavertaisessa asemassa päiväkodin henkilökunnan kanssa vastasi kokevansa 65% (13/20) vastaajista. Ainoastaan kaksi vastaajaa vastasi ei, loput vastaukset joko kokivat osittain tasavertaisuutta (2/20), eivät olleet miettineet asiaa (2/20) tai eivät vastanneet selkeästi myöntävästi tai kieltävästi (2/20).

Tasavertaisuuden kokemuksen aikaansaavista tekijöistä eniten vastauksissa korostui kuuntelu, ihminen ihmiselle –kohtaaminen, yhteistyö, yhdessä miettiminen sekä molempien osapuolien kuulluksi tuleminen.

H5: *“He eivät pyri olemaan enemmän oikeassa tai tietävänsä enemmän, vaan että tehdään yhdessä töitä samaan tulokseen tähdäten”*

Vastaajat, jotka eivät kokeneet tasavertaista asemaa päiväkodin henkilökunnan kanssa, mainitsivat tuntemukseen johtaviksi syiksi eniten vanhemman näkemysten vähättelyn ja vanhemman puheenvuoron ohittamisen, sekä päiväkodin näkökulmien ja tietojen olleen tärkeämpää ja päiväkodin asiantuntijuussuhtautumisen. Vastauksissa mainittiin myös vanhempien vaikutusmahdollisuuksien olemattomuus.

Epätasa-arvoista asemaa siis vastausten perusteella koettiin kun huolen puheeksi ottamisen keskustelutilanteissa puuttui vanhemman kuuntelu ja molempien osapuolten tärkeyden huomioiminen. Tämä on selkeästi yhteydessä tasa-arvoista asemaa tuottavien teemojen kanssa.

Lisäksi tästä voimme päätellä myös että dialogisuudella ja kasvatuskumppanuudella on jälleen merkittävä rooli tässä huolen puheeksi ottamisen keskustelutilanteessa.

Kysymys 3. Millaisia asioita pidät tärkeinä huolen puheeksi ottamisen tilanteessa? Miksi?

Vastauksissa selkeästi useimmin nousi esille kuuntelu ja kuulluksi tuleminen (8/20). Tärkeiksi mainittiin myös avoin keskustelu (3/20), rehellisyys (3/20), toisen osapuolen huolen tosissaan ottaminen (2/20), asiaan puuttuminen (2/20), positiivisen huomaaminen (2/20), ei-syyttävä ilmapiiri (2/20), riittävä aika (2/20) sekä keskustelu siten ettei lapsi ole kuulemassa (2/20). Maininnan saivat myös onnistumisesta kehuminen, empatia, ymmärrys, kommunikaatiovaihtoehdot eli puhelin ja WhatsApp (kirjoitetaanko noin?), katsekontakti, yhteistyötä tekevä ilmapiiri, välittäminen, tuttu työntekijä, vanhemman näkemyksen kysyminen, luottamuksellisuus, herkkyys, kunnioitus ja aito kiinnostus.

Ilmapiiriin liittyvät maininnat, kuten ei-syyttävä ilmapiiri ja yhteistyötä tekevä ilmapiiri, liittyvät vahvasti dialogisuuteen ja kasvatuskumppanuuteen.

Perusteluja tärkeiksi asioiksi nimetyille asioille keräävä miksi-osio sai huomattavasti vähemmän vastauksia, mutta tosissaan ottamista ja asiaan puuttumista perusteltiin sillä että tulee olo että homma on hoidossa tai ainakin tulee hoitoon. Kiireettömyyttä arvostava vastaaja perusteli seuraavalla tavalla:

H9: *“ei siinä voi alkaa yrittää kertoa mistään ongelmista jos toisella on kiire pois koko ajan”*

Keskustelutilanteesta kurjan mainittiin tekevän jatkuva kellon vilkuilu ja ajan päättymisen kesken jolloin keskustelukin jää kesken. Tuttua työntekijää perusteltiin siten, että huoleen liittyvät keskustelut ovat henkilökohtaisia asioita. Rehellisyyttä ja avoimuutta onnistuneeksi tekevänä tekijänä perusteltiin vanhemman tiedonsaannilla.

H14: *“Kyllä mä haluan tietää jos mun lapsi vaikka lyö toisia”*

Kuuntelevaa, aidosti kiinnostunutta henkilökuntaa tärkeäksi nimennyt vastaaja perusteli näin:

H20: *“Tunne, että kasvatusta ja ohjausta tehdään yhdessä ja samojen arvojen pohjalta.”*

Kysymys 4. Koitko huolen puheeksi oton tilanteessa tai sen jälkeen saaneesi tukea huoleen varhaiskasvatuksessa? Millaista?

Tukea huoleen koki saaneensa vastaajista 60% (12/20). Ainoastaan yksi vastaaja (1/20) vastasi suoraan että ei saanut tukea huoleen, loput joko jättivät vastaamatta tai vastasivat epäselvästi ilmaisematta kieltävää tai myöntävää vastausta. Vastaaja joka ei kokenut saaneensa tukea, kertoi saaneensa osakseen vihjailuja, epäilyksiä ja ylitse kävelemistä.

Saaduksi tueksi vastauksissa mainittiin huolenaiheen seuraaminen tai palaaminen asiaan jälkeenpäin (8/20), jatkuva kommunikointi (2/20), neuvojen tai vinkkien anto (2/20), mainosten antaminen palveluihin (2/20) sekä aina saa kysyä -asenne (2/20). Lisäksi mainittiin ymmärrys, lohdutus, kehu, lupaus käydä asiat varhaiskasvatusryhmässä sekä johtaja luvannut soittaa vanhemmalle.

Kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat saaneet selkeästi eniten tukea siten, että huolenaiheesta keskustelu ei jäänyt kertaluonteiseksi tapahtumaksi vaan aihetta jäätiin seuraamaan ja siihen palattiin jälkeenpäin.

Konkreettiset teot kuten avunpyyntö varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, kuvakorttien antaminen kotiin, mainosten tai soittoaikojen antaminen suositeltuun palveluun ja huolenaiheeseen liittyvän aiheen vieminen varhaiskasvatusryhmälle olivat suuressa osassa.

Eniten vastauksissa korostuu vastaajien tyytyväisyys sellaiseen tukeen, jossa on tehty jotakin konkreettista asioiden parantamiseksi, jonka jälkeen tilannetta on seurattu ja kommunikoitu siitä.

H10: *“jos oon kysynyt mitä vaan, niin ne aina sanoo että olipa hyvä kun kysyit”*

Kysymys 5. Millä tavoin koet huolen puheeksi ottamisen vaikuttaneen yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa?

Vastaajista suurin osa koki vaikutusten yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa olleen positiivisia, yhteistyön laatu ja tyytyväisyys olivat kasvaneet. Kehitti tai paransi yhteistyötä (4/20), lisäsi tyytyväisyyttä yhteistyöhön (3/20), lisäsi luottamusta (3/20).

H11: *“jäi sellainen olo että ne oikeasti haluaa auttaa meitä ja tehdä kaikkensa että lapsella on hyvä siellä tarhassa ja myös kotona.”*

Negatiivisesta vaikutuksesta kertoi yksi (1/20) vastaaja, joka kritisoi ettei huolen puheeksi ottamisen keskusteluun osallistuvaan varhaiskasvatuksen edustajaan saanut vaikuttaa.

H15: *“Ärsyttää se ettei saa valita työntekijää. Onhan se selvää että toisten kanssa vaan kemiat kohtaa paremmin kuin toisten.”*

9 Tulokset

Kysymys 1. Millaiset tekijät saivat huolen puheeksi ottamisen tilanteen onnistuneeksi? Millaiset taas epäonnistuneeksi?

Vastausten perusteella huolen puheeksi ottamisen tilanteen onnistuneeksi saavia tekijöitä ovat erityisesti kuunteleminen, tuttu kasvattaja, riittävä aika ja avoimuus.

Lisäksi vastaajat kuvasivat huolen puheeksi ottamisen tilannetta onnistuneeksi tekeviksi tekijöiksi myös yhdessä ratkaisemista ja ratkaisukeskeisyyttä, tasa-arvoista ilmapiiriä, luottamuksellisia välejä, keskustelua, ymmärtämistä, avoimuutta, asioista puhumista oi-

keilla nimillä, huolen ottaminen tosissaan, empatiaa, kiinnostuneisuutta, kaikkien käsitteiden selittämistä sekä sitä että molemmat vanhemmat oli kutsuttu paikalle. Epäonnistuneeksi huolen puheeksi ottamisen tilanteen sai aikaan vastausten perusteella erityisesti päiväkodin näkemyksen arvottamisen vanhempien näkemystä korkeammalle tai tärkeämmäksi ja vanhempien ohittaminen sekä lastensuojeluilmoituksen tekemisellä uhkailu.

Perheen vanhempien kokema uhkailu lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ei välttämättä ole tarkoitettu uhkailuksi, mutta se saatetaan silti kokea sellaiseksi, ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan onkin tärkeä muistaa huomioida tämä. Kasvatusyhteistyössä toisen haavoittaminen vaarantaa lasten hengittämää kasvuilmapiiriä, eikä kyse ole pelkästä kahden aikuisen välisestä ongelmasta vaan kasvatusyhteisössä se laajenee (Kiesiläinen 2004: 95.)

Huolen puheeksi ottamisen tilanteen onnistuneeksi tekeviä tekijöitä mainittiin vastauksissa huomattavasti enemmän kuin epäonnistuneeksi tekeviä. Tästä voidaan päätellä, että vanhemmat löytävät huolen puheeksi ottamisen tilanteista paljon positiivista, kun taas varhaiskasvattajille on tyypillistä ennakoajatus, jossa ollaan varautuneita tai pelätään huolen puheeksi ottamisen tilannetta tai sen seurauksia, ja siksi koetaan huolen puheeksi ottaminen haastavaksi tehtäväksi.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen näkökulmasta huolen puheeksi ottamisen haastavaksi tekevät epävarmuus, pelko vanhemman suhtautumisesta, suuttumisesta tai muusta negatiivisesta reaktiosta (Eriksson & Arnkil 2012:10.) Työntekijän toiveikkuus ja luottamus myönteiseen kehitykseen huolen puheeksi ottamisen myötä saattaa olla matala tai hiipunut, ja epätoivo voi vallata mielen ja nämä tekijät saattavat korottaa kynnystä ottaa huoli puheeksi. Huolen puheeksi ottamisen tilanteesta on monesti ennakoajatuksia, ja kielteisten reaktioiden sekä puolustautumisen ennakoiminen pakottaa valmistautumaan tilanteeseen entistä huolellisemmin, jotta ei työntekijän roolissa pelästy, mene hämilleen tai jätä asiaa kesken. Vanhemmalla saattavat myös lähteä tunteet purkautumaan huolen puheeksi ottamisen tilanteessa, ja väkivallan uhkakin on joissain tapauksissa olemassa (Eriksson & Arnkil 2012: 28–29).

Kysymys 2. Koitko olevasi tasavertaisessa asemassa päiväkodin henkilökunnan kanssa? Mikä sen sai aikaan?

Vastausten perusteella vanhempien toiveet ja hyväksi koetut asiat ovat yhteydessä dialogisuuteen ja kasvatuskumppanuuteen/perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Tasa-arvoisuuden kokemusta lisääviä tekijöitä huolen puheeksi ottamisen tilanteissa oli vastausten perusteella kuunteleminen, ihminen ihmiselle –kohtaaminen, yhteistyö, yhdessä miettiminen sekä molempien osapuolien kuulluksi tuleminen. Teoriatiedon mukaan keskinäistä luottamusta saa aikaan dialogin luonnehtima tasavertainen suhde, se lähentää ihmisiä toisiinsa (Nivala & Ryyänen 2019: 114.)

Epätasa-arvoisuuden kokemusta vastausten perusteella saivat aikaan vanhemman näkemysten vähättely, vanhemman puheenvuoron ohittaminen sekä päiväkodin suhtautuminen asiantuntijana, joka tietää paremmin. Vastaukset ovat selkeästi yhteydessä tasa-arvoisuuden kokemusta tuottavien teorianäköjen kanssa.

Dialogisessa suhteessa osapuolet ovat yhdessä mukana prosessissa, jossa etsitään yhdessä jotakin, problematisoiden asioita yhdessä, avaten aiemmin tiedettyjä asioita ja kyseenalaistetaan yhdessä ajatellen kriittisesti (Nivala & Ryyänen 2019: 114.)

Varhaiskasvatuksen työntekijä neuvottelee tavoitteista, joihin lapsen tilanteessa pyritään vanhemman kanssa kumppanuussuhteessa. Neuvottelun elementti tulkitaan ehdotukseksi eikä sanelluksi päätökseksi, ja se mahdollistaa vanhemmalle tasavertaisemman roolin lastaan koskevassa päätöksenteossa (Kekkonen 2012, 43.) Varhaiskasvatuksen työntekijän on syytä olla tietoinen, kuinka vuoropuhelu sekä avaa että sulkee vanhempien mahdollisuuksia tulla osalliseksi omaa lastansa koskevassa asiassa (Kaskela, Kekkonen 2011:47.) Tämä antaa työelämään varhaiskasvatuksen henkilöstölle ymmärrystä ja tietoisuuden kasvamista huolen puheeksi ottamisen keskusteluja varten tulevaisuudessa.

Kyselyyn annetuista vastauksista voidaan päätellä myös, että dialogisuudella ja kasvatuskumppanuudella on merkittävä rooli huolen puheeksi ottamisen tilanteissa etenkin tasavertaisen aseman kokemisen suhteen. Vastausten perusteella vanhempien sekä heidän näkemystensä kunnioittaminen korostuivat merkityksellisinä positiivisesti vaikuttavina teemoina huolen puheeksi ottamisen tilanteissa. Ammattietiikkaan yleisesti kuuluu ihmisen arvostaminen ihmisenä ja oikeus tulla kunnioitavasti kohdeksi ammatti-ihmisten taholta, eikä asiakkaan kuulu tai tarvitse erityisesti ansaita kunnioitusta (Kiesiläinen 2004: 84.)

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välinen yhteistyö palvelee lapsen hyvinvointia, koska siinä yhdistetään vanhempien tietämys omasta lapsestaan ja kasvattajien ammatillinen asiantuntemus. Vuorovaikutus, johon kuuluu luottamus, kunnioitus,

dialogisuus ja kuuleminen, rakentaa kumppanuuden (Kekkonen 2012: 22.) Vuorovaikutuksen kaksikaistaisuus on tärkeää, sillä keskustelun etenemisen kannalta on välttämätöntä, että molemmat osapuolet haluavat ymmärtää toisen näkökulmaa sen sijasta, että tavoitteena on ainoastaan saada toinen ymmärtämään oma näkökulma. Yksikaistaisen vuorovaikutuksen törmäys tapahtuu, kun toisen osapuolen mielipide on epämiellyttävä (Kiesiläinen 2004: 42).

Kysymys 3. Millaisia asioita pidät tärkeinä huolen puheeksi ottamisen tilanteessa? Miksi?

Vastauksissa selkeästi tärkeiksi koetuiksi asioiksi nousivat esille kuuntelu ja kuulluksi tuleminen, niitä mainitsi lähes puolet vastaajista. Tärkeiksi mainittiin myös avoin keskustelu, rehellisyys, toisen osapuolen huolen ottaminen tosissaan, asiaan puuttuminen, positiivisen huomaaminen, ei-syyttävä ilmapiiri, riittävä aika sekä keskustelu siten, ettei lapsi ole kuulemassa. Mainintoja saivat myös kehuminen onnistumisesta, empatia, ymmärrys, välittäminen, kunnioitus, aito kiinnostus ja kommunikaatiovaihtoehtojen käytävissä oleminen, esimerkiksi puhelinsoitot ja WhatsApp.

Vastauksissa vanhempien näkemyksissä tärkeiksi asioiksi ilmenivät ilmapiiri ja kohtaamisen laatu, välittäminen ja empatia. Välittämisellä tarkoitetaan, että on kiinnostunut toisesta ihmisestä ja vaikeuksistakin huolimatta jaksaa yrittää hoitaa suhdetta siten että tavoitteet olisivat saavutettavissa (Kiesiläinen 2004: 83.)

Voimme päätellä, että varhaiskasvattajien osalta dialogisuuteen huomion kiinnittäminen huolen puheeksi ottamisen tilanteissa on ensiarvoisen tärkeää, jotta huolen puheeksi ottamisen tilanne olisi vanhempien näkökulmasta onnistunut. Kellon vilkuilu mainittiin kiireen tuntua tuovaksi, ja ajan loppuminen kesken jätti vanhemmille tunteen, että keskustelukin jää kesken. Tosissaan ottamista ja asiaan puuttumisen tärkeyttä perusteltiin sen tuottamalla tuntemuksella, että homma on hoidossa tai ainakin tulee hoitoon, tämänkin kannalta riittävän ajan varaaminen keskustelulle on merkityksellistä. Eräs vastaaja mainitsi erikseen, että "ei siinä voi alkaa yrittää kertoa mistään ongelmista, jos toisella on kiire pois koko ajan".

Vertailllessamme teoriaa ja vastauksia kävi ilmi, että ilmapiiriin liittyvät maininnat, kuten ei-syyttävä ilmapiiri ja yhteistyötä tekevä ilmapiiri liittyvät vahvasti dialogisuuteen ja kas-

vatuskumppanuuteen. Tärkeiksi asioiksi rehellisyyttä ja avoimuutta perusteltiin vanhemman tiedonsaannilla. Siitäkin huolimatta, että varhaiskasvatuksen työntekijällä olisi ennakoon huoli tai pelko vanhemman reaktiosta, koemme että avoimuus ja rehellisyys kannattavat, sillä niiden positiiviseksi koettu vaikutus huolen puheeksi ottamisen tilanteissa on vanhempien näkemysten mukaan merkittävä.

Vastauksista myös kävi ilmi, että huolen puheeksi ottamisen tilanteissa ilmapiirin kannalta kuunteleva, aidosti kiinnostunut henkilökunta saa aikaan vanhemmalle tunteen, että kasvatusta ja ohjausta tehdään yhdessä ja samojen arvojen pohjalta.

Yhteistyön kehittymisen prosessi alkaa vuorovaikutussuhteen avaamisella ja luottamuksen herättämisellä, ja kehittyy yhteisessä toiminnassa sekä sen arvioinnissa (Kiesiläinen 2004:93.)

Mielestämme varhaiskasvatuksen kentällä onkin hyvä pohtia, onko tarpeen, että huolen puheeksi ottamisen keskustelussa on varhaiskasvatuksen edustajana tiettyä vastuualuetta hoitava työntekijä, vai onko huolen ja tilanteen kannalta hedelmällisempää käyttää jotakuta toista ryhmän työntekijää, johon asiakasperhe mieluiten turvautuu ja jolla on luottamuksellisimmat välit perheen vanhempien kanssa. Vanhempien näkemyksistä kävi ilmi, että huoleen liittyvät keskustelut ovat henkilökohtaisia asioita, ja tällöin tuttu työntekijä mahdollistaa dialogisuuden toteutumisen siten että vanhemmatkin haluavat ja uskaltavat puhua avoimesti ja rehellisesti.

Kysymys 4. Koitko huolen puheeksi oton tilanteessa tai sen jälkeen saaneesi tukea huoleen varhaiskasvatuksessa? Millaista?

Ainoastaan yksi vastaaja vastasi suoraan, ettei saanut tukea huoleen, hän kuvaili saaneensa osakseen epäilyksiä, vihjailuja sekä ylitse kävelemistä.

60 % vastaajista koki saaneensa tukea huoleen, loput eivät vastanneet tai vastasivat epäselvästi ilmaisematta kieltävää tai myöntävää vastausta.

Saaduksi tueksi eniten nimettiin huolenaiheen seuraamista tai palaaminen asiaan jälkeenpäin, lähes puolet mainitsivat niitä. Lisäksi enemmän kuin yhden maininnan saivat jatkuva kommunikointi, neuvojen tai vinkkien anto, mainosten antaminen palveluihin sekä aina saa kysyä -asenne.

Huolen puheeksi ottamisen tilanteissa sovitaan päämäärät ja suunnitelma niiden saavuttamiseksi. Tulee myös varmistaa varhaiskasvatuksen, vanhempien sekä lapsen äänen

kuuluminen, ylläpitää tiedon kulkua edistymisen seurannassa ja huolen lievenemisessä (Huoli puheeksi 2005: 39).

Kyselyyn vastanneet vanhemmat olivat saaneet selkeästi eniten tukea siten, että huolenaiheesta keskustelu ei jäänyt kertaluonteiseksi tapahtumaksi vaan aihetta jäätiin seuraamaan ja siihen palattiin jälkeinpäin.

Konkreettiset teot kuten avunpyyntö varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, kuvakorttien antaminen kotiin, mainosten tai soittoaikojen antaminen suositeltuun palveluun ja huolenaiheeseen liittyvän aiheen vieminen varhaiskasvatusryhmälle olivat suuressa osassa vanhempien vastauksissa.

Tulkitsimme vastauksista, että eniten korostuu vastaajien tyytyväisyys sellaiseen varhaiskasvatuksesta saatuun tukeen, jossa on tehty jotakin konkreettista asioiden parantamiseksi, jonka jälkeen tilannetta on seurattu ja kommunikoitu siitä. Huolen puheeksi ottamisen tavoite onkin huolen väheneminen tai poistuminen, ja selkeästi huolen puheeksi ottamisen tilanteiden ohjeistuksen mukainen seuranta ja uudelleenarviointi sekä edistyksen tuominen esille (Huoli puheeksi 2005:39.) näkyvät vastauksissa vanhempien kokemana tyytyväisyytenä.

Pohdimme, onko varhaiskasvatuksen ammattilaisilla ennen huolen puheeksi ottamista mielessään liian suuri painoarvo ajatuksella siitä, kuinka vanhemmat reagoivat tai millaiseksi vuorovaikutus muuttuu huolen puheeksi ottamisen tilanteen jälkeen. Ajatusten keskittäminen tilanteen onnistuneeksi tekeviin tekijöihin voi jäädä vähemmälle etukäteen olevan hermostusta tai jännitystä tuottavan ajatuksen takia. Käykö niin että varhaiskasvattajan etukäteen kokema tunnetila vaikuttaa negatiivisesti huolen puheeksi ottamisen onnistumiseen? Toki työssä kerääntyvä kokemus huolen puheeksi ottamisen tilanteista helpottaa omien tunteiden kanssa elämistä ja tuo varmuutta, mutta kokemuksen lisäksi on hyvä kiinnittää erityistä huomiota omaan toimintaan. Ammatillisuutta on omien tavoitteiden ja toimien tarkastelu sekä perustelu (Kiesiläinen 2004: 85.)

Kysymys 5. Millä tavoin koet huolen puheeksi oton vaikuttaneen yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa?

Vastaajista suurin osa koki huolen puheeksi ottamisen vaikuttaneen yhteistyöhön varhaiskasvattajien kanssa positiivisesti, yhteistyön laatu ja tyytyväisyys olivat kasvaneet heidän mukaansa. Luottamuksen lisääntyminen sai myös useamman maininnan.

Negatiivisesta vaikutuksesta kertoi vain yksi vastaaja, hän kritisoi sitä, ettei huolen puheeksi ottamisen keskusteluun osallistuvan varhaiskasvatuksen edustajan valintaan saanut vaikuttaa, ja huomautti että “toisten kanssa vaan kemiaa kohtaa paremmin kuin toisten”. Tämä vastaus on yhdenmukainen tärkeäksi koettujen tekijöiden kanssa siltä osin, kun korostettiin tutun työntekijän merkityksellisyyttä.

Huolen puheeksi otton tilanteissa vanhempien ajatuksia, ideoita ja näkemyksiä voidaan saada esille avoimin kysymyksin, näillä voidaan avata keskustelua varhaiskasvatuksen ja vanhempien välille. Varhaiskasvatuksessa esiin nousseet huolet ovat tilanteita, joissa varhaiskasvatuksen ammattilainen haluaa luoda yhteistyötä ja luottamusta sekä tätä kautta tukea lasta ja perhettä, jotta esiin noussut huoli saadaan lievenemään (Kaskela & Kekkonen 2011: 46–47). Huolen puheeksi ottamisella tavoitellaan asioiden kehittymistä myönteiseen suuntaan. Siihen sisältyy lupaus siitä, että asialle voidaan tehdä jotain (Eriksson & Arnkil 2005: 29–30). Tämä ajatus näkyy vastauksissa siten, että vanhemmat kokevat enimmäkseen olevansa tyytyväisiä ja nähneet huolen puheeksi ottamisen tilanteissa positiivisia vaikutuksia yhteistyöhön varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa.

H11: *“jäi sellainen olo että ne oikeasti haluaa auttaa meitä ja tehdä kaikkensa että lapsella on hyvä siellä tarhassa ja myös kotona.”*

Voimme todeta vanhempien kokevan huolen puheeksi ottamisen tilanteiden vaikutukset positiivina, joka taas ei anna varhaiskasvattajille aihetta olla etukäteen huolissaan mahdollisista negatiivisista seurauksista esimerkiksi välien heikentymisenä.

Kaiken kaikkiaan yhteenvedona voidaan todeta kyselyn tuloksiksi, että varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmat nostavat dialogisuuden ja kasvatuskumppanuuden tärkeimmiksi tekijöiksi huolen puheeksi ottamisen tilanteissa. Kasvatuskumppanuus eli perheiden kanssa tehtävä yhteistyö mainitaankin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhdeksi varhaiskasvatuksen päätehtäväksi (Lämsä 2013: 54.) Havaitimme kyselyn vastauksista vanhempien nimeävän tärkeiksi ja arvostettaviksi teemoiksi juuri varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja lasten vanhempien välisen kasvatuskumppanuuden lähtökohtia. Niitä ovat toistensa kuuntelu, toisen ajatusten kunnioittaminen ja yhteisistä pelisäännöistä sopiminen. Kasvatuskumppanuudessa kasvatuksen ammattilaisia sekä lasten vanhempia pidetään tasavertaisina – joskin erilaisina – kasvun tuntijoina ja tukijoina (Lämsä 2013: 54).

Kyselyyn saadut vastaukset antavat tietoa vanhempien toiveista ja näkemyksistä huolen puheeksi ottamisen tilanteista, mikä mahdollistaa varhaiskasvatuksessa käytettävien työtapojen arvioimisen ja kehittämisen. Työtapojen arvioinnin lähtökohtana on yhteisesti sovittujen työkäytäntöjen toteutumisesta saatu positiivinen sekä korjaava palaute. Toimintakulttuuri on luotu puhumalla sekä sopien työtavoista, näin ollen sitä voidaan myös muuttaa ja kehittää puhuen ja uusista työtavoista sopimalla, ja yhteisillä sopimuksilla voidaan ohjata omaa sekä muiden toimintaa haluttuun suuntaan (Järvinen & Mikkola 2015: 60). On hienoa, että varhaiskasvatuksen kentällä ollaan kiinnostuneita vanhempien näkemyksistä huolen puheeksi ottamisen tilanteista, se jo osoittaa pyrkimystä toimintakulttuurin kehittämiseen.

10 Johtopäätökset

Tutkimuksemme vaikutus työelämälle on tuottaa varhaiskasvatukselle tärkeää tietoa vanhempien näkemyksistä huolen puheeksi ottamisen tilanteista, sekä näin madaltaa varhaiskasvatuksen henkilökunnan kynnystä ottaa huoli puheeksi asiakasperheiden kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Koemme opinnäytetyömme aiheen olevan tärkeä varhaiskasvatuksen näkökulmasta, sillä varhaiskasvatuksen toteuttajia velvoittavassa ja ohjaavassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan varhaiskasvatuksen päätehtäviksi muiden muassa osallisuus sekä perheiden tukeminen. Madaltamalla kynnystä ottaa huoli puheeksi voimme myötävaikuttaa sitä, että vanhemmat osallistetaan jo varhaisessa vaiheessa ja tämä auttaa rakentamaan varhaiskasvatuksen ja vanhempien välille luottamuksellista ja avointa vuorovaikutusta, jossa tavoitteena on lapsen etu ja hyvinvointi.

Vanhempien näkemysten esiin tuominen on tärkeää, koska se luo myös varhaiskasvatuksen edustajille mahdollisuuden tarkastella omaa toimintakulttuuria positiivisen ja korjaavan palautteen kautta sekä kehittää sitä kohti toivotunlaista lopputulosta. Tekijät, jotka parantavat kodin ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä, myötävaikuttavat edistävästi myös lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumiseen.

Varhaiskasvattajat saavat tutkimustuloksistamme vanhempien näkemyksistä huolen puheeksi ottamisen tilanteista tietoa, joka toivoaksemme vähentää epävarmuutta ja epäonnistumisen pelkoa ja sitä kautta madaltaa kynnystä ottaa huoli puheeksi vanhempien

kanssa, jonka myötä varhainen puuttuminen pääsee paremmin toteutumaan. Tieto vanhempien näkemyksistä mahdollistaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle omien toimintamalliensa kehittämisen. Huolen puheeksi ottamisesta on tehty paljon oppaita ja materiaalia, joissa on keskitytty ammattilaisen näkökulmaan. Kuitenkin huolen puheeksi ottamisen keskiössä on perhe, eli päivähoitossa käyvä lapsi sekä hänen vanhempansa, joiden päätehtävänä on lapsen kasvatusta ja huoltaminen. Vanhempien kokemus vaikuttamismahdollisuuksistaan oman lapsensa kehitykseen ja kasvuun voidaan toteuttaa huomioimalla vanhempien kokemukset, toiveet ja ajatukset. (Kaskela & Kekkonen 2011: 36.)

Tulevina varhaiskasvatuksen opettajina tavoittelemme mahdollisimman laadukasta varhaiskasvatusta, ja siksi haluamme olla osaltamme mukana kehittämässä varhaiskasvatuksen toimintakulttuureja.

Keräämämme tutkimusaineisto liittyy konkreettisesti varhaiskasvatuksen työhön ja toimintatapoihin. Varhaiskasvatuksessa huolen puheeksi ottamisen tilanteissa suurin merkitys vanhempien näkökulmasta on riittävällä ajalla, dialogisuuden toteutumisella sekä tutulla työntekijällä. Tutkimustulosten perusteella varhaiskasvatuksen ammattilaisten kannattaa kiinnittää enemmän huomiota dialogisuuden tunnistamiseen sekä tunnistamiseen, jotta he voivat luoda mahdollisuuksia hyvälle ja rakentavalle huolen puheeksi oton tilanteelle.

Dialogisessa suhteessa osapuolet ovat yhdessä mukana prosessissa, jossa etsitään yhdessä jotakin, problematisoiden asioita yhdessä, avaten aiemmin tiedettyjä asioita ja kyseenalaistetaan yhdessä ajatellen kriittisesti (Nivala & Ryyänen 2019: 114.) Tutkimusaineistomme perusteella vanhemmat kokevat tärkeäksi, että heidän näkemyksensä ja heidän itsensä esittämä huoli tulee kuulluksi ja reagoiduksi asianmukaisella tavalla, ja huolen puheeksi ottamisen tilanteissa vanhempien näkemykset saadaan varhaiskasvatuksen tietoisuuteen sekä päinvastoin.

Opinnäytetyössämme selviää, mitä asioita vanhemmat pitävät tärkeinä, mitkä tekijät saavat huolen puheeksi ottamisen keskustelusta onnistuneen, ja millaisia kehittämiskohteita vanhemmat nimeävät. Yhteenvedona voidaan todeta, että vanhempien näkemyksen mukaan dialogisuuden toteutuminen ja tasa-arvoinen suhtautuminen sekä päiväkodin, että vanhempien näkemyksiä kohtaan ovat tärkeimmät tekijät, jotta huolen puheeksi ottamisen tilanne koetaan onnistuneeksi. Kielteisiä vaikutuksia ja tyytymättömyyden tunnetta varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyy vähentämään varaamalla riittävästi aikaa

keskustelulle ja valitsemalla keskustelutilanteeseen perheelle jo tutun varhaiskasvattajan.

Koemme onnistuneemme, mikäli tällä opinnäytetyöllä saamme aikaan sen, että varhaiskasvattajien ennakkoon kokemat pelontunteet vähenisivät, tieto ja ymmärrys vanhempien näkökulmasta huolen puheeksi ottamisen tilanteista kasvaisivat, ja näin madaltuisi kynnys ottaa huoli puheeksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lähteet

Anttila, Jenni & Halla-aho, Elina 2013. Vanhempien näkökulmia kasvatuskumppanuudesta ja huolen puheeksi ottamisesta Ruonan ja Taimon päiväkodeissa. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <<https://www.theseus.fi/handle/10024/65918>> Viitattu 26.1.2022

Eriksson Esa & Arnkil Tom Erik 2002. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Oppaita 60. Helsinki: Stakes <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 9.10.2021

Helminen, Jari 2017. Moniammatillisen ohjauksen käytäntöjä lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävässä työssä. Teoksessa: Helminen Jari (toim.) 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita 130

Huhtanen, Kristiina 2007. Kun huoli herää: varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus

Hyvä tieteellinen käytäntö 2012. <<https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytantomtk>>. Viitattu 22.12.2021

Järvinen, Kirsi & Mikkola, Petteri 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyden varhaiskasvatuksessa. Vantaa: Pedatieto Oy

Karikoski, Hannele & Tiilikka, Aila 2011. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 78–94

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2011. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Jyväskylä 2011

Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. THL Tutkimus 72/2012 Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere

2012. <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80013/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Viitattu 11.10.2021

Kiesiläinen, Liisa 2004. Vuorovaikutusvastuu: ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatustyhteisössä. Helsinki: Arator

Koskimies, Mimosa & Pyhäjoki Jukka & Arnkil, Tom Erik 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit: opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos

Lämsä, Anna-Liisa 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.). Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus. 49–68

Lämsä, Anna-Liisa & Karhuniemi, Terhi 2003. Haastavan vanhemman kohtaaminen. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.). Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus. 163–179

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus: dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita

Mönkkönen, Kaarina 2017. Vuorovaikutus asiakastyössä: Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus.

Nivala Elina & Rynänen Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus

Pilke päiväkodit. Aapinen. <<https://www.pilkepaivakodit.fi/wp-content/uploads/2020/0/>>. Viitattu 30.11.2021

Repo, Katja 2015. Varhaisen puuttumisen ja huolien puheeksi ottamisen kehittäminen päivähoiton varhaiskasvatuksessa. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96011/Repo_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y> Viitattu 26.1.2022

Rimpelä, Matti 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä, Anna-Liisa (toim.). Verkosto vahvaksi: Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus. 17–45

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. [<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>] Viitattu 12.1.2022.]

Talentia 2022. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/> Viitattu 5.4.2022

THL 2021. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat/dialogisuus-ammattilaisen-ja-perheen-valilla>. Viitattu 29.11.2021.

THL 2022. Lasten päivähoidon tilastot <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/varhaiskasvatus> Viitattu 5.4.2022

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 21.2.2022

Törrönen, Maritta & Hänninen, Kaija & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lunden, Tiina & Salovaara, Petra & Veistilä, Minna 2016. Vastavuoroinen Sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 (Varhaiskasvatuslaki 540/2018) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> Viitattu 11.10.2021

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Helsinki 2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf Viitattu 10.11.2021

Vilka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Jyväskylä: PS-kustannus

Vähäuski, Niina 2018. Vanhempien kokemuksia huolen puheeksi ottamisesta päiväkodissa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. < https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/159300/Vahauski_Niina.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 26.1.2022

SAATEKIRJE

Arvoisat vanhemmat!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Metropolia ammattikorkeakoulusta, ja valmistumme pian varhaiskasvatuksen sosionomeiksi. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä PILKE-päiväkotien kanssa, aiheenamme "Huoli puheeksi tilanteet vanhempien näkökulmasta". Kysely toteutetaan verkossa E-lomakkeella, täysin anonymisti, olemme saaneet tutkimusluvan PILKE-päiväkodilta. Tämän kyselyn avulla voimme tuottaa arvokasta tietoa näkemyksistänne, kokemuksistänne sekä toiveistänne varhaiskasvatuksessa tapahtuvista huolen puheeksi oton tilanteista. Kyselyn materiaali analysoidaan, jonka jälkeen se hävitetään.

Kyselymme on suojattu tunnuksella ja salasanalla.

Tunnus: HUOLI PUHEEKSI

Salasana: 2021

Linkki kyselyyn

<https://elomake.metropolia.fi/lomakkeet/33270/lomake.html>

QR-koodi kyselyyn

Kiitämme ajastanne ja toivotamme ihanaa joulunaikaa!

Yhteistyöterveisin Pilvi Kauppila ja Katja Ahman

Lisätietoja voit saada sähköpostitse pilvi.kauppila@metropolia.fi tai katja.ahman@metropolia.fi.

1. Millaiset tekijät saivat huolen puheeksi ottamisen tilanteen onnistuneeksi? Millaiset taas epäonnistuneeksi?
2. Koitko olevasi tasavertaisessa asemassa päiväkodin henkilökunnan kanssa? Mikä sen sai aikaan?
3. Millaisia asioita pidät tärkeinä huolen puheeksi ottamisen tilanteessa? Miksi?
4. Koitko huolen puheeksi oton tilanteessa tai sen jälkeen saaneesi tukea huoleen varhaiskasvatuksessa? Millaista?
5. Millä tavoin koet huolen puheeksi oton vaikuttaneen yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa?